

Stephanie
Peršić

O zaboravljenom umjetničkom blagu Istre

Zaboravljena baština – drveni oltari Istre,
ciklus multidisciplinarnih radionica, 2016./2017.,
VODITELJICA: dr. sc. Vlasta Zajec

→
Vodnjan, predavanje
i prezentacija
Višnje Bralić,
fotodokumentacija
projekta

Dugo stoljeća istarski je poluotok bio područje promjena i nestabilnosti. U tim okolnostima rađala se kultura prožeta mnogostrukošću utjecaja mletačke i srednjoeuropske sredine na kojoj je izrasla Istra kakvu poznajemo danas. Njezino glavno obilježje jest slojevitost vidljiva u svim tvorevinama istarske kulture, u svakome njezinom aspektu i segmentu. Ovaj geografski položen prostorni trokut, uvijek na rubu raznih povijesnih državnih tvorevina, često je bio politički i gospodarski zanemarivan. Iako je danas situacija znatno promijenjena, umjetničko i kulturno blago koje Istra baštini i dalje jednim dijelom ostaje skriveno, odnosno

zaboravljeno. Usprkos činjenici da se umjetnička baština kontinuirano obrađuje, analizira i valorizira, njena vrijednost i dalje ostaje nepoznata široj javnosti.

Tome je odgovor serija radionica koje su zamašnjak projekta *Zaboravljena baština – drveni oltari Istre* pokrenutog 2016. godine pod vodstvom Vlaste Zajec, povjesničarke umjetnosti i više znanstvene suradnice u Institutu za povijest umjetnosti u Zagrebu. Temom baroknih drvenih oltara Istre znanstvenica se počela baviti još u svom magistarskom radu, a potom i u okviru doktorske disertacije, koja je 2014. godine prerađena u knjigu *Studije o drvenim oltarima i skulpturi 17. stoljeća u Istri* (DPUH, Zagreb, 2014.). Potaknut

upravo osobnim senzibilitetom, iskustvom i znanjem o navedenom materijalu, a ujedno nedostatkom interesa za taj dio baštine unutar same akademske zajednice, projekt je logičan slijed promoviranja ove bogate riznice s ciljem podizanja svijesti o njezinoj istinskoj vrijednosti.

Osnovna ideja svih aktivnosti koje se provode na projektu jest upoznavanje lokalnog stanovništva, kao krajnjih skrbnika i recipijenata, s pitanjima valorizacije, adekvatnog očuvanja i zaštite ovih umjetnina te pozitivnih utjecaja koje kulturna baština općenito ima na kulturni i privredni razvitak zajednice. Projekt ima za cilj godišnje ponuditi nekoliko radionica, sukladno financijskim i drugim izvedbenim mogućnostima, a ostvaruje se suradnjom Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu i Hrvatskog restauratorskog zavoda u Zagrebu te njegovim ogrankom u Juršićima kraj Vodnjana. Financijsku podršku pružaju mu Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Istarska županija i lokalni partneri. Dosad su u okviru projekta ostvarene četiri tematske javne radionice u Fažani,

Vodnjanu, Gračišću te posljednja u Umagu, a u planu predstoje i aktivnosti koje će se provoditi u Rovinju i Draguču.

Zamisao radionica je predstaviti postojeća znanja te na jednostavan i primatelju blizak način ukazati na značenje predmeta s kojim se svakodnevno susreće, a koji sačinjava kulturno-povijesnu cjelinu određenog mjesta. Premda otvorene i za improvizaciju u specifičnim situacijama pojedinih lokaliteta, radionice obuhvaćaju četiri logične cjeline: uvodnu riječ povjesničara umjetnosti o cjelokupnoj umjetničkoj vrijednosti crkvene građevine, zatim izlaganjima restauratora o dotičnoj drvenoj građi u kontekstu polikromirane skulpture te praktične radionice tijekom kojih se sudionicima predočuje pojam restauracije, a sve se zaključuje zajedničkim obilaskom sakralnog objekta. Važan segment radionica su i evaluacijski obrasci kojima sudionici daju povratnu informaciju o jasnoći i kvaliteti održanih predavanja.

Dosadašnji rad projekta predstavljen je u okviru programa Dana otvorenih vrata Instituta u studenom 2016. godine, čime je stručnoj zajednici i široj javnosti dan uvid

→
Gračišće, radionica
za sudionike
– povijesne
tehnike pozlate
i restauratorski
postupci
na drvenim
polikromiranim
oltarima,
fotodokumentacija
projekta

↑ Umag, Zajednički obilazak kapele sv. Roka, stručno vodstvo Vlaste Zajec, fotodokumentacija projekta

u posebnost i slojevitost materijala kojima se projekt bavi (povjesničarka umjetnosti Vlasta Zajec te restauratori Marijana Galović i Zoran Durbić).

Prva radionica održana je u župnoj crkvi sv. Kuzme i Damjana u Fažani a fokus joj je bio oltar *Majke Božje od krunice* (24. rujna 2016.). Početkom rujna 2017. projekt se nastavio s radionicom na temu oltara Krunidbe Bogorodičine iz vodnjanske crkve Gospe Karmelske, a krajem istog mjeseca predstavljen je i oltar Bogorodice Zaštitnice u Gračišću. Specifičnost i posebna vrijednost ovih triju radionica bila je i mogućnost prezentacije restauracije spomenika pri čemu su izneseni i rezultati zahvata. Pri provođenju restauratorskih postupaka uzimao se u obzir i njihov religijski sadržaj te značenje spomenika u vjerskoj zajednici, čime se postigao

kompromis između struke i neposrednih korisnika spomenika. Posljednja radionica održana je u listopadu 2017. godine u Umagu, a usredotočila se na kipove oltara kapele sv. Roka. Nažalost, za razliku od prethodnih primjera ti kipovi nisu restaurirani, a vrijednost im znatno degradira i neadekvatan kasniji nalič. Stoga je radionica zaključena apelom za razmatranje financijskog plana njihove obnove u doglednoj budućnosti.

Informacije o provođenju projekta i radionica moguće je pronaći na stranicama Instituta povijesti umjetnosti i Hrvatskog restauratorskog zavoda sa silabusom izvedenih radova, kao i na mrežnoj stranici: <http://zaboravljena-bastina.ipu.hr/>. Svaku od četiriju radionica pratili su tiskani deplijani s kratkim tekstom koji donosi osnovne informacije na hrvatskom i talijanskom jeziku. U narednom periodu planira se i stručna publikacija koja bi objedinjavala izvršene radove i projekte.

Na temelju do sada održanih radionica i prikupljenog iskustva, organizatori projekta posebno su zadovoljni pa i ugodno iznenađeni odazivom i recepcijom publike odnosno lokalne zajednice čije su spoznaje o umjetničkim djelima vlastite sredine značajno porasle, pobuđujući želju za njihovom zaštitom i očuvanjem. Samo širenjem znanja o važnosti i načinima poimanja umjetničkih djela mogu se spriječiti potencijalno nepovratna oštećenja, primjerice nestručnim intervencijama i/ili nepravilnim skladištenjima, kao i poticati svijest o potrebi budućeg kontinuiranog ulaganja u njihovu obnovu.

Projekt se nastavlja u neodređenom trajanju s nadom da će se tijekom daljnje prakse održavanja radionica i popularizacije teme drvenih baroknih skulptura skinuti veo zaborava s ova vrijednog segmenta umjetničke baštine Istre te konačno doprinijeti održivom načinu očuvanja dragocjenog dijela hrvatske kulturne baštine. x